

Z CIZÍCH REVUÍ

Bellona.

Ročník IX., díl XXIII. (Dokončení.)

Ministrovi vojenství podléhají dva zástupci (státní tajemníci): I. st. tajemník (viceministr) je šéfem vojenské administrace, II. st. tajemník pečuje o organizaci, o školení a o důstojnické věci. Kompetence ministerstva se však vztahuje jen na mírovou činnost armády.

Příprava armády pro válku náleží do kompetence hlavního štábu. přiděleného užší vojenské radě. Přebírá tedy II. st. tajemník veškerou mírovou činnost náč. hl. štábu vyjma činnost předpisovou, která zůstala i nadále v kompetenci hl. štábu a náčelníka hl. štábu.

Generální inspektoráty jezdeckého, dělostřelectva, techn. vojsk a

voj. škol byly zrušeny; důvodem pro toto opatření bylo bezpodmínečné provádění přijaté zásady o nutnosti spolupráce všech zbraní; tyto inspektoráty rušily jen činnost hlav. štábu (organizace a výcvik) a arm. inspektořů (přehlídky a kvalifikace velitelů). Se zřením na některé naše organizační návrhy dojista zajímavé stanovisko, jež by nemělo býti přehlédnuto.

V ministerstvu vnitra bude zřízeno zvl. vojenské oddělení, podřízené přímo ministrovi a bude povinno pečovat o úzkou spolupráci civilních státních orgánů s vojenskými úřady v míru i za války (příprava pro činnost civ. orgánů státních za mobilisace a války).

Ministerstvo železnic a ministerstvo veřejných prací budou sjednoceny v ministerstvu komunikací.

Pravomoc presidenta republiky jako hlavního velitele ozbrojených sil státu:

1. prezident republiky vykonává svou funkci prostřednictvím ministra vojenskosti (přisl. nařízení jsou podpisována také ministrem vojenskosti a nikoli ministerským předsedou);

2. prezident vydává dekrety ve věcech, jež neodporují ústavě;

3. prezident jmenuje (a zprošťuje činnosti):

a) podle návrhu ministerské rady (na podkladě rozhodnutí ministra vojenskosti): gen. inspektora armády, — viz níže — státní tajemníky (vice-ministry) a náčelníka hl. štábu;

b) podle návrhu ministra vojenskosti velitele vyšších jednotek počínaje vel. divise a veliteli jim na roveň postavených;

4. prezident uděluje (na návrh ministra vojenskosti) — všechny hodnosti důstojnické.

Zásadní změna ústavy je ta, že vliv ministerské rady byl, pokud jde o vojsko a jeho věci silně omezen, a to proto, aby schopnost jednotlivců nebyla zatlačena do pozadí politickými vlivy. (Rozhodnutí jistě velmi poučné a zajímavé pro náš stát!)

Z pozdějších ustanovení nás zajímá nejvíce zřízení funkce gen. inspektora armády, který je budoucí hlavní velitel armády za války. Je to zástupce ministra vojenskosti ve všech věcech, týkajících se přípravy armády k válce, kontroluje všechny operační a mobilizační práce; jeho orgán je hlavní štáb s nač. hl. štábu a s armádními inspektory. Ministr vojenskosti je povinen dohodnouti se s gen. insp. o jmenování velitelů, počínaje veliteli pluků. Je spolu s ministrem vojenskosti členem „Komitétu Obrany Państwa (Rady obrany státu).

Gen. insp. armády jmenován maršálek Pílsudski; užší vojenská rada splyne pravděpodobně s hl. štábem, nač. hl. štábu bude mít pravděpodobně jen jednoho zástupce.

Přijatá organizace má v zápětí hlubokou přeměnu práce hl. štábu, který nebude nic jiného než krouhu budoucího hlavního velitelství.

Jádrem celé organizace vedení polské armády jest osamostatnění hl. štábu a oddělení veškeré administrativní agendy důstojníkům gen. štábu! Bude nutno vyčkat, jak se tato organizace — vzniklá snad více méně pod vlivem marš. Pílsudského — osvědčí. Myslím, že by se mohla státí zárodkem vážných sporů mezi ministrem vojenskosti

a gen. inspektorem na jedné, mezi gen. inspektorem a nač. hl. štábu na druhé straně. V Polsku ovšem individualita Pílsudského vylučuje předem podobné komplikace!

Ročník IX., díl XXIV., seš. 1-3.

Gen. Simanskij „Panika ve vojsku“ (pokračování). V úvahách o panikách „jednotlivců“ věnuje autor hlavní pozornost panice, jež ovládla mysl vojevůdce (skleslost ducha) a projevila se dispozicemi, vedoucími k výsledkům obdobným porážce vojska. Vysvětlení tohoto zjevu nutno hledati v psychologickém zjevu, že panika ovládne mnohem snadněji členy voj. organismu, kteří přímo nebojují než první bojující sledy! Moderním vedením boje se toto nebezpečí ještě zvětšilo: ohniska vzniku paniky se rozmnožila jak co do počtu, tak i co do hloubky! Zajímavé jsou příklady z válečných dějin, autorem podrobně podané: Custozza 1866 (generál La Marmora, gen. Della Rocca), Rekové v bitvě u Domokos 1897 a Rusové u Pawlowice v noci s 13. na 14. října 1914.

O panice v jednotlivých odřezcích vojenských pojednává autor na příkladech ze světové války! Nejdrívě věnuje svou pozornost armádě rakousko-uherské; z mnoha případů tohoto druhu zmiňuje se obšírněji o 5. divisi honvédských husarů v Satanówce (17. VIII. 1914), o bojích III. armády (gen. Brudermann) ve vých. Haliči a zejména o panickém opuštění Lvova, ke kterému pedal gen. Kóvesz své dobré zdání a zajímavě vyličení průběhu paniky (jedna eskadrona v pravém smyslu slova přejala v úprku gen. Kóvesze a srazila jej s koně. „Potřebujeme lidi. Staré báby a neurasthenikové v stejnokroji jsou naší záhubou...“ píše Kóvesz); dále o panice 20. pluku honvédů u Rohatyna a jiné. Veškeré tyto paniky nebyly odůvodněny událostmi na frontě, nýbrž vznikly jako následek několika výstřelů na trény jednotek; vzniklá panika se přenesla na štáby a naposledy strhla s sebou teprve 1. bojové sledy jednotek.

V německé armádě je známa panika mnohých jednotek 8. arm. gen. Prittwitze ve Vých. Prusích. Důvodem byla převaha ruského dělostřelectva a ziráty, které vznikly jeho palbou. Strach před nepřitelem, kterého nebylo viděti, rozrušil nervy jednotek, jež v dalších letech světové války byly jedny z nejlepších!

Ale i ruská armáda nebyla ušetřena paniky, čehož svědkem jsou nesčetné příklady, jež autor uvádí: Kozienice (23. X. 1914), Dab (v létě 1915), Medžidije v Dobrudži 1916 a jiné. Za-

jímavá je také panika, vzniklá v ruské gardové divisi při přepravě přes San r. 1914; povstala jediné po výkřiku jednoho vojáka: „Neprátské jezdeckto jest zde!“

Všeobecně se gen. Simanski domnívá, že příčiny paniky jednotlivých oddílů by bylo možno shrnouti v tyto skupiny:

a) strach před novými boj. prostředky náhle se vyskytnuvšími (bylo to r. 1914 — obrněná auta, těžké dělostřelectvo rakouské);

b) únava vojska, nejen po velkých pochodech, ale i proto, že vojsko bylo špatně zásobováno, oddíly stále přeoranovány, neurovnaný příliv záložníků atd.;

c) nasazení oddílů nevycvičených, morálně i fyzicky slabých do 1. bojového sledu;

d) neznalost všeob. situace a dokonce i nechuť k iniciativnímu získání zpráv o všeob. situaci;

e) nedostatek průzkumu a zajištění;

f) nedostatek důvěry vojáků i vůdce ve vítězství po porážce v nové bitvě s oddíly téhož protivníka.

Por. Kirchmayer „Několik otázek jízdního dělostřelectva“ (pokračování). Autor pokračuje v svých polemických vývodech a končí vlastními návrhy na organizaci a ráži jízdního dělostřelectva:

a) Provádíme-li zásadu, že jezdeckto působí „masou“, není důvodu, abychoť rozdělili jízdní dělostřelectvo na čtyři i jednotlivá děla, neboť právě dělostřelectvo může jen svou masou, t. j. soustředěním palby, dosáhnouti očekávaného mohutného účinku! Mimoto bude při operacích větších jezdeckých jednotek vlastně jen dělostřelectvo prostředkem projevu vůle velitelské vyšší jednotky.

b) Jezdeckto potřebuje mnoho dělostřelectva s velikou účinností, s dalekou donosností a s rychlou možností palby.

c) Na dlouhý čas bude nutno spojit se koňským potahem; jako max. hranice váhy jednoho děla považuje autor 1500–1600 kg. To má za následek, že jezdeckto musí pečovat o zajištění svého dělostřelectva. Bude třeba sestrojiti nové dělo; podle dosavadních zkušeností by to mohla být jen houfnice ráže 8 cm s donosností max. 8 km; pro větší vzdálenosti — 12–14 km — by bylo třeba vyhledati kanon a rozložit jej na 2 části, aby mohlo být dosaženo ráže aspoň 100 mm.

d) Houfnice by tvořily jízdní dělostřelectvo jezd. divisi, dalekonosný ka-

non jízdní dělostřelectvo jezdeckého arm. sboru. Konkrétně: 1 jezd. divise — jeden jízdní dělostřelecký pluk (houfnic) o 3 oddílech po 2 bateriích; jezd. brigády bez organicky přid. dělostřelectva. Mimoto u každé jezd. divise po 1 oddílu (o 3 bat.) jízdního dalekonosného dělostřelectva, jehož by bylo užito buď pro všeob. činnost svazku divise, buď jako dělostřelectvo arm. jezd. sboru, kdyby bylo několik divisi sloučen v arm. jezd. sbor.

e) Každý jezd. pluk disponuje ještě doprovodnými děly — snad podle typu dosavadních horských děl, rozložených na soumarech, které však tak jako u pěchoty tvoří jízdní dělostřelectvo v pravém smyslu slova.

Mjr. gen. št. Hyc v článku: „Velitel a prostředky, schopné dáti výraz jeho vůli“ analyzuje organizační činnost velitelovu, jedním slovem — v trochu obměněném tvaru — stále složky spojení všeobecného a vliv přechodných složek spojení na organizaci samostatných voj. jednotek neboli bojového organismu.

Kpt. Zakrzewski předkládá veřejnosti projekt „Výchovy národa ve zbraní“, jak autor sám tvrdí „v mnohem podobný návrhu franc. plk. Fabry“. Přimlouvá se za jednotné školení obyvatelstva aktivním vojskem; projekty, jež předvídají školení mládeže důstojníky v záloze (učiteli) a zál. poddůstojníky (starosta obce) jeden den v týdnu po 4 léta, autor zavrhne jednak proto, že to znamená celkem jen 30 dní výcviku, jednak, že záložníci nevyvinou z pochopitelných důvodů potřebnou ambici.

Podkladem návrhu kpt. Zakrzewského jest:

a) základní voj. výcvik prováděti teritoriálně;

b) doplnění a specialisaci voj. výcviku svěřiti akt. vojenským osobám voj. jednotky, do níž za mobilisace vstoupí;

c) nejkratší povinnost vojenské služby 5 let.

Vojsko státu se skládá ze dvou složek: vojsko aktivní a národní garda, t. j. obyvatelstvo připravené k boji se zbraní doma; mladíci 17letí budou odvedeni k vojsku a slouží v něm 3 léta, 4. rok z 60% vstoupí do akt. armády, zbytek pokračuje v domácím voj. výcviku, 5. rok slouží mládež ještě v řadách národní gardy; 6. rok bude přeložena do zálohy.

Výcvik bude po 5 let prováděn jeden den v týdnu aktivními vojenskými osobami (vzor Spojené státy). Rozvrh výcviku:

první rok: fyzická výchova, ovládnutí pušky, lehk. kulometu, školní

střelba, něco služby polní a posádkové; dohled na povinné kursy analfabetů (2—3krát v týdnu);

druhý rok: výcvik jednotlivce a výcvik v roji;

třetí rok: výcvik v družstvu, zdokonalení výcviku, těžký kulomet, fyzická výchova;

čtvrtý rok: část — 60% — v akt. vojenské službě, zbytek zdokonalení výcviku a specialisace, výcvik v četě; několik větších cvičení s aktivním vojskem;

pátý rok: aktivního vojska, jež vstoupí zase do národní gardy, užito jako pomocníků instruktorů; výchova v rotě, výchova na poddůstojníky, větší cvičení s aktivním vojskem!

Po celou dobu: péče o rozšiřování vojensko-propagační literatury.

Není možno uvést různé zajímavé podrobnosti navrhnutého projektu jako počet cvičebních dní v roce (230 dní nebo 148 dní a jeden rok v akt. službě) a jiné. Několik slov o řízení tohoto výcviku národa ve zbrani, kde akt. vojsko je skutečně pouhou „etapou“ celkového vojenského výchovného programu;

Velitelem je velitel aktivní divise, jenž řídí nejen výcvik svého akt. vojska, nýbrž i národní gardy v své teritoriální oblasti, rozdělené na 9—10 praporů gardy — podle směrnic arm. inspektorů. V čele okrsku každého praporu stojí 1 štábní důstojník; okrsek uzavírá v sobě 6 rotních krajů s kapitanem v čele. Tomu podléhá 6 čet (dědin, jejichž obyvatelstvo tvoří 1 čet), vedených poddůstojníkem (rotníkem), každá o 5 družstev. Jednotlivost výcviku a zásobování potřebnou výzbrojí je touto organisací zaručena.

Autor počítá s počtem 760.000 mužů národní gardy: k výcviku potřebuje:

270 vyšších důst. — jako velitelů praporů,

1600 nižších důst. — jako velitelů rot,

9500 poddůstojníků rtm. — jako velitelů čet.

Pomocný personál 1870 písařů, mimoto 1870 koní a 1870 ošetřovatelů koní.

Prostorová rozloha resultuje z nutnosti, aby členové gardy nebyli nuceni choditi dále než 5 km na místo shromáždění, to znamená: četa 41 km², rota 240 km², prapor 1500 km².

Autor vidí v svém projektu tyto výhody:

a) jednotlivost výcviku, stálý styk akt. vojska se záložníky, rychlou mobilisaci (přesnou evidenci), výbornou organisaci krytu a ostrahy;

b) úspory v rozpočtu na vojsko (menší počty, kratší doba — ale de facto zvýšení branné pohotovosti státu);

c) umožnění 12 měsíční akt. služby bez obavy o pohotovost armády;

d) snadný přechod z dosavadní organisace branné moci do organisace, navrhované autorem.

Projekt „národa ve zbrani“ kpt. Zakrzewského má zajisté mnoho dobrých stránek a je hoden podrobnějšího studia. Ovšem nemluví o otázce výchovy národnostních menšin států nepřátelských!

Mr. gen. št. pilot Romeyko: Letecké zkušenosti ze sovětsko-polské války. Na podkladě událostí v polském letectvu do r. 1920 uvádí autor některé zásady užití letectva:

a) Letectvo musí býti již v míru na vysokém stupni pohotovosti; nelze tvořiti nové jednotky, spoléhati na průmysl, na nákupy v cizině atd. Pohotovost nezáleží na počtu letounů a pilotů; nutno disponovati potřebným pomocným personálem, náhr. součástkami a domácím průmyslem.

b) Velitel letectva u hl. velitelství musí míti možnost dávatí rozkazy přednostovi let. oddělení min. vojenství, který pečuje o osobní a technické zajištění letectva (při nejmenším bude žádost vel. letectva ministerstvem vojenství respektována).

c) Široká fronta vyžaduje, aby průzkumné letectvo disponovalo dalekou akční schopností (taktický průzkum — 300 km; strategický průzkum — 700 km). Při ústupu nutno přemístiti letectvo značně do týlu. Polské letectvo měnilo za ústupu každý den své letiště, čímž ztratilo 50% svých počtů, aniž došlo k vážným bojům. Nejlépe vyhovoval letoun Breguet XIV (arm. gen. Hallera, vyzbrojena ve Francii).

d) Zkušenosti v oboru fotografie není mnoho, neboť lety byly vesměs provedeny ve výšce 700—1200 m, kde nebylo třeba let. fotografie k provedení průzkumu.

e) Radiotelegrafie nebylo užito v řízení dělové palby. Autor je co do tohoto užití radiotelegrafie velmi pesimistický a projevuje názor, že toto pojitko prokáže platné služby jen ve spojení s velitelským, zejména za součinnosti letectva s jezdeckem. Světová válka nám podává po této stránce — podle mého názoru — jiné, mnohem lepší zkušenosti.

f) Stíhací letectvo — nemusilo bojovati proti letectvu rudému (kterého nebylo), nemusilo „ovládnouti vzduchové prostory“, neboť nebylo protivníků. Naproti tomu s úspěchem

bojovalo proti jednotkám na
zemí, zejména proti rudému
jezdecktvu. Velkou chybou bylo, že
ruské stíhací letectvo bylo rozptýleno

po letkách po celé frontě, takže ne-
mohlo provádět útoky masou.

Škpt. gen. št. Polívka.
(Pokračování přístě.)

b) Revues rumunské.

Revista genialui.

Roč. 1927, čís. 1—2.

Kpt. Mateescu: Radiogonio-
metr vz. „Levá“. Síření elektromag-
netických vln, princip radiogoniometrie,
teorie superheterodyn, popis a cha-
rakteristika radiogoniometru vz. „Levy“.

Pplk. Petrescu: Historické stu-
dium organizace terénu. Liče-
ní, jak se vyvíjela postupně organizace
terénu v úseku Cašin, který byl ob-
sazen 8. rumunskou divísi skoro po
celý rok 1917.

Lze rozlišovat pět rozdílných fází:

1. organizace k zastavení náporu ru-
sko-německého (leden—květen),
2. příprava útoku (květen—11. čer-
venec),
3. útok, zadržení útoku, ústup (11.
až 25. července),
4. zachycení a obranná organizace
až do uzavření příměří (25. červenec až
22. listopad),
5. od příměří po uzavření míru (22.
listopad—březen 1918). Práce byly pro-
vedeny za inspirace přidělených fran-
couzských ženijních důstojníků, kteří
dělili své zkušenosti z bitev u Verdunu
a na Sommé.

Mr. Vasilid: Zlomky činnosti
setnin v mostních soupravách. Li-
čení a kritika operací 3. setniny říčních
mostních souprav ve dnech 2.—5. pro-
since 1916. Armády rumusko-ruské ustu-
povaly za řeku Buzau v prostoru města
Buzau, užívající i válečných mostů.
Setnina postavila dva mosty vedle se-
be u Gavanești. Jakmile 2. prosince
všechny rumunské jednotky přešly řeku,
chtěl velitel snést mosty. Dostal
však nečekaně rozkaz ponechat je tak
dlouho, dokud přes ně nepřejdou po-
slední jednotky ruské jezdecké skupi-
ny gen. Kellera, která kryla ústup ru-
munských vojsk. K přímé ochraně mo-
stů dostal jen sílabu setninu. Dal hle-
dat ruské jezdecké, o kterém nevěděl,
kde je a kdy má ustoupit, a dověděl
se, že Rusové o oněch dvou válečných
mostech vůbec nevědí a že ustupují ji-
ným směrem. Proto dal mosty strhnouti
v noci na 3. prosince a naložit na vozy
volským potahem. Mezitím se již ně-
mecké jezdecké dostalo do samé blíz-
kosti mostů, aniž se však o nich dově-
děl. Setnině se podařilo do 5. prosince
přes s nasazením všech sil odvézt
mostní soupravy po cestách bezděných

a částečně zatarasěných opuštěnými
voj. vozidly a uhájit je proti nájezdům
německého jezdeckta s částečnou po-
mocí ruských jednotek. Autor uvádí
vedle skutečného průběhu operací i
vlastní názor, jaké rozkazy měly být
vydány a jak měly být provedeny. Vy-
zvedá ponaučení, že morální síla voj-
ska má rozhodující vliv na průběh
operací a tvrdí, že každá válečná akce
vyžaduje 75% vůle a odvahy a jen 25%
intelektu a materiálních opatření, ne-
hledíc ovšem k práci vyšších veli-
telství.

Dokazuje své tvrzení tím, že rumun-
ská vojska, která ustoupila před ním,
aniž byla tísněna nepřítelem, zanechala
v panice na cestech a v polích mnoho
drahocenného vojenského materiálu,
zatím co jeho setnina, jsouc přímo
ohrožována nepřítelem, zachránila vše-
chen svůj materiál jen pro svou vyso-
kou morální úroveň.

Kpt. Vasile: Perspektivy mezi-
národního práva. (Pokračování.)
Úkol Společnosti národů: mír, právo,
život. Dokud však Společnost národů
nebude mít vlastních prostředků k pro-
vedení svého úkolu, dotud musíme mít
svou armádu, která není ohrožením
míru, nýbrž zárukou trvání toho, co
Společnost národů chce mít zachováno.
Naše armáda je tedy nástrojem Společ-
nosti národů.

Čís. 3.

Pplk. Bora: Zastírání. Mohutnost
palebných prostředků znemožňuje kryt,
proto hledáme bezpečí tím více v za-
stírání. Autor dělí zastírání na ab-
straktní (zachování tajnosti) a na ma-
teriální. Zásadní podmínky účinného
zastírání vidí: v preventivnosti (zastí-
rat prostor dříve, než se tam postaví
skrývaný předmět), ve vhodnosti uží-
vaných způsobů (nesprávné zastírání
spíše upozorní, než zakryje), v nepra-
videlnosti a v nestejnorodosti zastíra-
cího materiálu, v napodobení okolního
terénu, v hojnějším užívání přiroze-
ných předmětů než umělých, v hojném
užití klamných staveb k odvrácení po-
zornosti. Prostředky k zastírání jsou:
pohyb a materiál. Článek pojednává
dále o způsobech zastírání vojsk (bar-
va oděvu) a jejich pohybu, zastírání
staveb, skladišť, tanků, lodí atd., o za-
stírání organizace terénu a o klamání
nepřítele. Dobrou školou pro zastírání
je studium leteckých fotografií zastí-
racích prací.

Rozkaz generálního armádního inspektorátu II. z března 1927 uvádí, že inspektor zjistil při přehlídkách a na manévrech, že se vojska zabývala pilně taktikou, méně střelbou a skoro vůbec nikoliv organisací terénu. Pokládá všechny tyto předměty v boji za stejně důležité a nařizuje, aby se vojska všech stupňů cvičila v organisaci terénu teoreticky i prakticky.

Plk. Mihalovič: Činnost elektrotechnických a strojních jednotek rak.-uherských ve světové válce. Popis výcviku a činnosti těchto jednotek všeobecně a

v některých konkrétních případech (osvětlování, napájení drátěných překážek elektrickým proudem, vrtání ve skále, opatrování vody atd.). Článek končí výzvou, aby rumunská armáda neopominula organisovat podobné jednotky.

J. M. Poznámky pro ženijní důstojníky, kteří se účastní taktických cvičení nebo konají službu gen. štábu. Stručná organisace a taktika jednotlivých zbraní a různých odvětví ženijní služby.

C. L.

c) Revues německé.

Wissen und Wehr.

Ročník 1927, sešit 4.

K. Allmendiger: Die mazedonische Frage.

Autor podává historický přehled událostí v posledních 40 letech na Balkáně, pokud byla jejich středem jistě ožehavá a ještě dosud ne úplně vyřízená macedonská otázka. Vypravuje o vzniku a rozšíření „vnitřní revoluční macedonské organisace“, založené v r. 1893, o jejím otevřeném i skrytém odboji proti turecké nadvládě, o původní taktice komitů a jejich cílech, o pozdějším tvoření komitských tlup srbských a řeckých, o rozvratu a nejistotě, která v nešťastné zemi zavládala nejen za panství Abdula Hamida, ale i později za režimu Mladoturků a nakonec vedla k balkánské válce v r. 1912. Nacrtává v krátkosti výsledky této války, které byly příčinou, proč Bulharsko vystoupilo za světové války na straně ústředních mocností. Ličí dnešní stav a jest přesvědčen, že Macedonie, která byla vlastní příčinou všech dosavadních nepokojů a zápletek na Balkáně, bude jádrem i budoucích sporů. „Dnešní balkánská generace vedla k vůli Macedonii tři války. Nebyly to poslední.“ Tak zakončuje autor svůj článek, psaný jasně a poutavě, po našem soudě však ne dosti objektivně tam, kde jde o vzájemné hodnocení oprávněnosti srbských zájmů vůči bulharským.

Setník m. sl. Albrecht: Die französischen Kriegslehren und Operationspläne von 1871 bis 1914. Generál Boucher, bývalý přednosta operačního oddělení francouzské armády, uveřejnil pod titulem „Věčné zákony války“ dílo, jehož druhý svazek „Nauky za přípravy světové války“ byly vydány v r. 1925.

V tomto svazku pojednává gen. Boucher o hlavních zásadách a o vývoji válečné nauky v období 1870—1914 jed-

nak v Německu, jednak ve Francii a to tak, že se snaží odpovědět — pro každého z obou protivníků zvlášť — na tyto tři otázky:

Jaká byla válečná nauka po 1870?

V čem spočívaly nové nauky?

Jaký byl vliv těchto nových nauk?

Podle toho líčí generál Boucher v první části své knihy dílo pol. maršálka Moltkeho a dílo generála Miribela, v druhé části pojednává o nauce Schlieffenově a o naukách Bonnala a Grandmaisona, v třetí konečně podrobně rozebírá postupné válečné plány Německa a Francie.

Článek ve „Wissen und Wehr“ jest recensí zmíněného díla gen. Bouchera, omezuje se však jen na odpověď na otázky, pokud se týkají Francie, neboť počítá s tím, že je německým čtenářům dostatečně známa předválečná doktrína a podstata válečných plánů Německa.

Ve stručném, ale jasném přehledu podává se tu veliké životní dílo gen. Miribela, který podle válečných zkušeností utvořil a příslušnými předpisy vyjádřil francouzskou válečnou doktrínu, platnou až do devadesátých let předešlého století, který pozvedl ducha francouzské armády, organisoval francouzský gen. štáb, vytvořil takovou organisaci armády, že měla početní převahu nad německou a byl tvůrcem francouzského válečného plánu.

V dalším se pak rýsují změny, kterých doznávala válečná nauka za dlouhého mírového období ke konci XIX. a na počátku XX. století názory, které dovedli uplatnit Bonnal (drill), všeobecný předvoj, rozčlenění hlavních sil do hloubky ve tvaru čtverce nebo kosočtverce, strategická defensiva a po něm Grandmaison (ofensiva v každém případě a za každou cenu bez zřetele na situaci, terén a p.), osvětluje, jaký vliv měly tyto názory na organisaci a na výcvik armády a ovšem i na další válečné plány XIV.—XVII., jejichž my-

členka a základní rysy se tu načrtávají.

Nedostatek místa nám bohužel nedovoluje, abychom se o těchto otázkách rozepsali šíře. Doporučujeme však vřele našim čtenářům, aby si přečetli dílo gen. Bouchera nebo alespoň článek ve „Wissen und Wehr“, o kterém se zmiňujeme. Je to čtení velice zajímavé a pro myslícího důstojníka i neobyčejně poučné.

Friedrich Sonnenberg: *Neuzeitliche Heerestechnik*. Autor pokusil se naznačit, na jakém stupni jest dnešní technický vývoj moderních armád a čeho se asi zde docílí v nejbližší budoucnosti. Při tom přihlíží zvláště k těmto třem hlavním odvětvím vojenské techniky: zbrojnímu, dopravnímu a spojovacímu. Št.

Militärwissenschaftliche und technische Mitteilungen.

Ročník LVIII. Květen a červen.

Generál pěchoty Arnošt Horsetzky: *Der Kampf um den Mt. Asolone Ende Oktober 1918*. Boje 26. armádního sboru rakousko-uherské armády jsou poslední, jež vedla tato armáda i tenkrát, když se říše 28. října 1918 rozpadla. Článek nemá vytčený cíl, za kterým by šel. Jaksí mimochodem lze z něho vycítili, že to nebyla rak.-uhers. armáda, která válku prohrála, nýbrž že i po debaklu v zápětí statečně odrážela útoky italské přesily. Náhodou má autor pro svůj úsek pravdu. Je však též příklady dokázáno, že na mnohých místech byl to pravý opak a vojsko samovolně opouštělo frontu. Ostatně musil i autor článku přiznat, že se z jeho armádního sboru jedna honvévská brigáda vzbouřila (pluky zahřebský a karlovecký) a vypověděla poslušnost.

26. armádní sbor měl v druhé polovině října válečný počet asi 16.000 mužů a měl obsazen horský úsek Brenta-Asolona v šířce asi 10 km vzdušné čáry. Italové svedli 24. října 1918 urputný boj o dominující místa úseku, ovšem bez valného výsledku. Své útoky obnovovali bez úspěchu až do 31. října, zato však s velkými ztrátami. Teprve když byl nařízen všeobecný ústup, podařilo se Italům zaskočit i jeden zadní voj a zajmouti jej.

Autor si stěžuje na vyhlášení manifestu a na jeho důsledky. V jeho armádním sboru po vzbouření v honvévské brigádě vypověděl poslušnost 29. pluk honvédů a 105. pluk pěši. Tedy maďarsko-chorvatské pluky. Naopak pluky ostatních národností, i české, držely se statečně až do konce války. Zvláště odůrazňuje dobré a statečné chování pluků 99 (Znojmo), 8 (Brno), 28 (Pra-

ha) a 44 (Dolní Rakousy). Těmto plukům vyslovuje autor (tehdejší velitel 26. arm. sboru) svůj dík.

Mimo dobré politické postřehy z konce rak.-uhers. armády jsou boje 26. armádního sboru jednou epizodou dlouhých a tvrdých horských bojů na rak.-italské frontě.

Plk. Sniewindt: *Der Angriff der 13. Reservedivision auf den Chaumewald am 24. September 1917*. Jde o boje u Verdunu v období ustalování fronty po francouzské protiofenzivě na podzim 1916. Útok Němců správně potvrzuje rozmištnění bojových prostředků do hloubky při obraně. Němci útokem prolomili krycí linii, částečně vnikli i do linie hlavního odporu, ale byli zastaveni jednotlivými kulomety vhodně rozhozenými po terénu.

Lachlen Innes — gen. Büttner. *Atletiksport im britischen Heere*. Začíná stručným historickým přehledem, že se v anglické armádě vždy sport prováděl. Nejčastěji v podobě her. Připomíná, že se angličtí vojáci před velkými bitvami obvykle bavili sportovní hrou (Waterloo). Ve světové válce pak platilo, „bud vesel, bav se a hraj, pokud můžeš, neboť již ráno tě může stihnouti smrt.“

Dnes se v britské armádě i v armádách dominii pěstují všechny sporty. Tolikéž v námořnictvu. Všude jsou sestavena družstva podle druhu her. U každé čety jsou družstva různých druhů sportu, ta pak zápasí mezi sebou v rotě. Vítězové pořádají soutěž rot, praporů atd. Těchto soutěží se účastní mnohdy i důstojníci.

Vydání na sport hradí především ministerstvo války. Nedostatek pak je hrazen dobrovolnými příspěvky příslušníků vojenských oddílů. Příspěvek je vzestupný pro vyšší hodnost.

V anglickém vojsku platí zásada, že dobrý sportovec jest i dobrý voják. Různé sportovní hry podporují kázeň, ač hodností na hřišti neplatí, nýbrž jen pravidla hry a rozhodnutí soudce. Sport udržuje trupu při dobrém zdravotním stavu, spokojenu a veselu. Ve válce pomáhá sport zaplašiti vzpomínky na válečné útrapy. Z těchto důvodů se věnuje v anglické armádě sportu mimořádná péče.

Gen. Rattenhofer. *Das Kriegsverkehrswesen*. Článek se zabývá dopravou ve válce. Stanoví účel dopravy a vývoj operací a taktiky na podkladě dopravy. Železnicím je věnována značná část pojednání, řeší vliv státu na železnice, t. j., že před válkou nebyl státní dozor na správy soukromých železničních společností, až teprve ve válce. (U nás se zachovala nadále naprostá součinnost, pozn. red.)

Dále se zmiňuje o výcviku trup v nakládání, o organizaci dopravní služby a o jednotlivých složkách dopravy. Uvádí skutečné případy z dopravy vojsk, kdy různá nedopatření měla za následek zdržení transportů. Posuzuje součinnost s německou dopravní službou z války. Připomíná, kolik stálo důležitých vlaků na trati s nepatrnou výkonností a všem se musilo vyhověti a všechny musily dojetí včas.

Ke konci kritizuje francouzský předpis o dopravě. Uzavírá článek tím, že hodnotí hranice francouzské a německé. První 300 km (?), druhá 2.360. Podle těchto dvou čísel musí být organizována dopravní služba a řízena stavba tratí, hlavně dvoukolejných.

Wandlungen in der Artillerieverwendung während des Weltkrieges je pojednání o knize franc. generála Rogera „L'artillerie dans l'offensive“ a přirovnání této knihy k jednotlivým dělostřeleckým akcím na rakousko-italské frontě.

Mjr. H.: Die Entwicklung des

Artilleriemateriales in und nach dem Kriege. Autor velmi podrobně popisuje vývoj a směr, kterým se ubírala dělostřelecká technika. Zmiňuje se o materiálu, o jednotlivých součástech děl a o změnách, jež se s dělostřeleckým materiálem staly během války a po ní. (Pokračování.)

Plk. von Oertzen: Die deutschen Ostfestungen. Jde o článek rázu vojensko-politického, že Německo bylo nuceno v souhlase s čl. 180 Versaillského míru zrušiti svá opevnění na hranicích. Na východních hranicích v linii mezi Königsbergem a Hlohovcem bylo 88 tvrzí. Podle usnesení v Paříži a po dohodě zavázali se Němci, že z těchto 88 tvrzí zruší 34. Mimo to přistoupili na stanovení odzbrojeného pásma, t. j. pruh území podél hranic, na němž se nebudou stavěti opevnění. Pro nás jsou zajímavé německé jižní hranice. Území odzbrojené se táhne z Nisy na Kladsko—Hirschberg—Budyšín—Königstein—Hof—Režno.

Škpt. gšt. Frant. Vejmelka.

d) Revues maďarské.

Magyar Katonai Közlöny.

Ročník XIV. (1926), sešit 11—12.

Emil Lange: Otázka střeliva ve světové válce. Skoro všechny státy vycházely z předpokladu, že válka bude trvati méně než 3 měsíce. Podle toho byly materiální přípravy. Rak.-uh. armáda, 1½ milionů mužů silná, ztratila ihned prvním úderem války 60% početního stavu. K doplnění bylo 372.000 vycvičených mužů. Po 3 měsících byl i tento doplněk vyčerpán a pokračovalo se v doplňování s rychle vycvičenými domobranci. Ještě citelnější byly nedostatky ve výzbroji armády. K vyzbrojení prvních náhrad bylo jen 12.000 pušek. Předvídaná byla výroba 4000 pušek a 80 kulometů měsíčně. Horší byl nedostatek střeliva: pro dělo bylo jen 400—500 ran. Pro první měsíc války počítalo vrchní vedení armády s výrobou jen 370.000 ran. Při mobilisaci se vyrábělo denně toliko 12.000 a teprve v druhé polovině srpna zvýšena výroba na 24.000 denně pro 1500 děl.

Nedostatek střeliva dosáhl svého vrcholu v zimě 1914 v Karpatech. Ze neměl většího vlivu na operace, lze při čísti jenom tomu, že Rusové měli tyto nedostatky.

Za základ pro přípravu války byly vzaty zkušenosti z války 1870/71, první to války, kde bojovaly armády, doplněné na základě všeobecné branné povinnosti. Denní palební průměr byl 3032 ran; největší spotřeba střeliva v bitvě u Sedanu byla u některých baterií 177 ran pro dělo.

V rusko-japonské válce byla spotřeba střeliva větší (rychlopalné dělo). Palební průměr byl již 50 ran a ve velké bitvě u Mukdena vystřelily některé baterie 240 ran pro dělo.

Poznatky z rusko-japonské války nebyly však vzaty v úvahu a tak již při zahájení operací bylo třeba 2—3 krát tolik střeliva, než předpokládáno.

Dvě erární továrny a několik již v míru vyhlédnutých soukromých podniků nebyly s to, aby zdolaly rychle stoupající spotřebu.

O promyšleném vybudování válečného průmyslu nebylo ani řeči. Všechno se řídilo momentální potřebou. Stále více a více soukromých podniků bylo zataženo do služby válečného průmyslu. Vyžadovalo to však mnoho času... Největšího stupně výkonnosti dosáhl válečný průmysl v létě 1916. V tomto období nebylo továrny ani dílny, třeba jen s jedním soustuhem, kde by se nebylo pracovalo o dělostřeleckém střelivu.

Velké průlomní bitvy pohltily ohromné množství střeliva. Na př. v 12. sošské bitvě r. 1917 byly vystřeleny 2 miliony střel.

Na počátku války těžkovala výroba nedostatky ledku a od roku 1916 zase zásobování uhlím. Žadáných 3½ milionů střel měsíčně pro polní dělostřelectvo nebylo nikdy dosaženo. Ve 4. roce války zmenšila se výroba zase na 1 milion střel měsíčně pro vyslání a špatné zásobování obyvatelstva a pro stávky.

Přes to se musí uznati, že výkonost válečného průmyslu byla velká.

A. E.: Proč jsme velkou válku prohráli?

Válku prohrála neschopná německá a rakouská diplomacie, která nebyla s to, aby zamezila vstupu Italie a Rumunska do války; nedovedla ani zabránit, aby Japonsko 10 let po rusko-japonské válce neutočilo po boku Ruska na Německo. Dále tvrdí, že chyby diplomatů ještě překonal admirál Tirpitz, který neomezenou ponorkovou válkou vyprovokoval vstup Ameriky do války. Vstupem Ameriky do světové války byl osud ústředních mocností zpečetěn; porážka těchto mocností byla již jen otázkou času.

Uznává též dlouholeté pečlivé přípravy Francie. Zmiňuje se o činnosti presidenta Masaryka, jenž pracoval s takovým aparátem, možno říci diplomatickým sborem, který by sloužil i velmoci jako Rak-Uh. ke cti. Dohodové mocnosti si vážily této organisace, podporovaly ji a vskutku podpora českých požadavků a národních snů byla mnohem duchaplnějším a úspěšnějším šachovým tahem diplomacie Dohody, než cisařský řez Němců na státní formě Ruska. Plný zdar korunoval všechny aspirace našich (rozuměj býv. uher-ských) národností. Uskutečnily se nejsmělejší sny Srbů, Rumunů a Čechů; vinou toho nebyla ani bitva na Mar-ně, ani ostatní neúspěchy vojenských operací, nýbrž mnohem vyspělejší, lepší diplomacie Dohody. Bylo jedno, plán Moltkův anebo Schlieffenův, ale mimo válečné plány bylo třeba také politických plánů a takových ústřední mocností neměly. Myslíly, že zbrání všeho dosáhnou.

Války neprohráli ani vůdcové ani armády ústředních mocností, nýbrž válku vyhrál diplomatický sbor Dohody.

Jan Gabányi: Zahraniční otázky.
Dějiny a organisace Svazu Národů.
Kpt. intend. v. v. Čeněk Mandl:
Mechanická a chemická obrana proti plynovým útokům.

Nejdříve poraziti nepřátelská letadla a teprve kdyby se to nepodařilo, musíme odraziti plynový útok a činiti plynů neškodnými.

Předvidá velké letecké útoky bitevnímí plyny ihned na počátku příští války na velkoměsta, průmyslová a komunikační střediska. Nedostatečnost stávajících ochranných prostředků; stále nové plyny, proti kterým nechrání maska. Malá účinnost děl proti letadlům. Hlavní věc: odraziti první nápor. Zmiňuje se též o elektrických paprscích, která nutí letadla k přistání. Ohrožené části města vykliditi. Rozdělení celé země na obranné okrsky s nutným počtem vojska, aut, děl proti

letadlům, letadel a hlavně spojovacích prostředků, aby mohly nezadržená nepřátelská letadla ihned hlásiti do hlavního města. Tamtéž: umělá mlha pro celé město. Plyn ihned analysovat. Nejdůležitější budovy (velitelství, nemocnice, civ. úřady) opatřiti buď respiratory nebo hromadnou ochranou: filtry.

Místo plynových masek nevalné ceny — je lepší ochranné očkování (pokusy v Americe). Jedovaté plyny vypouštěné z letadel dají se též rozkládati nebo neutralisovati umělým deštěm. Veliká nutnost nahromadění velkých zásob surovin, jichž by země ve válce postrádala.

Následkem stálého zdokonalování technických bojových prostředků počínati příští válku překvapením, — bez vyčkání mobilisace anebo dokonce bez pravidelného nástupu — technicky velmi vyspělé mírové jednotky armády.

Plk. gšt. Karel Stipsicz: Organisace vojenských věd a organisace jako věda.

Důležitost moderních bojových prostředků: letectvo, tanky. Přednost mají menší, nejmodernějšími zbraněmi bohatě vyzbrojené armády před armádami celonárodními, jejichž mobilisace vyžaduje obrovských výdajů a jimž není možno přidělití poměrně dostatečné letectvo a tanky; konečně se uplatní tyto armády mnohem později. Z toho vysvítá veliká důležitost průmyslové pohotovosti.

V zájmu válečných výkonů pracuje vlastně celý národ. Proto také Angličané a Američané nečiní rozdílu mezi vojákem na frontě a občanem.

Úkolem organisace jest, využití nejvyšší měrou síly celého národa k dosažení společného cíle.

Není důležité mobilisovati velkou masu lidstva, důležité je dosáhnouti co největšího, nejsilnějšího účinku. Proto jest organisace nejdůležitější válečnou vědou.

Mjr. gšt. Jindřich Szentkeresztesy: Dohodové mínění o německém letectvu.

Komentuje články francouzského časopisu „Aeronautique“ (říjen 1926) a italský článek mjr. Beltramiho v „Rivista Aeronautica“ (1926, sešit 9.) Popisuje vývoj jednotlivých německých továren po válce, jak články mírových smluv tento vývoj omezující postupně polevily a tvrdí, že německý letecký průmysl je schopen po nejvýše 6měsíční přípravě zajistiti německé armádě touž výrobu letadel jako krátce před ukončením světové války.

Plk. v. v. Oskar Karojlovič: Maďari ve světové válce.

7. pokračování ve vypočítávání vojenských těles bývalé rak.-uh. armády,

kteřá se doplňovala z území bývalých Uhér.

Rak. m.r. Dr. Lothar Rendulič: **Plynový útok na výšině Doberdo dne 29. června 1916** se 4 náčrtů. Překlad článku z Militarwissenschaftliche und technische Mitteilungen.

K sešitu 11—12 je přiložena kniha „Maďaři v staré armádě“ od Štěpána Berký.

Na základě velmi bohatého statistického materiálu uvádí, jak velkým

množstvím vojska přispívaly země koruny svatoštěpánské (býv. Uhry) v jednotlivých obdobích staré armády. Jsou uvedeny i nejmenší části uherské, které byly postaveny během 300letého trvání staré armády. Uvádí každé období tehdejší organizace armády. Malé velmi přehledné dílo má čtenáře poučiti, že uherský prvek byl v staré armádě hojně zastoupen a měl velký podíl na vavřínech staré armády.

Kpt. A. K.

LITERÁRNÍ PŘEHLED

Legionářská literatura.

Desáté výročí Zborova. Kromě propagačního spisu Syřištova a vojensko historické studie Klecandovy bylo vydáno k letošním oslavám ještě několik publikací, jež jsou jednak populárním vylíčením historie a významu Zborova, jednak sbírkami vzpomínkového materiálu účastníků bitvy.

Z publikací prvního druhu je to především obsažná brožura dra J. Kudely „Zborov“, vydaná Čsl. obcí sokolskou jako 19. číslo „Sokolských přednášek“ (Praha 1927, str. 30). Vytisknuta ve čtyřech vydáních v celkovém nákladu 20.000 výtisků vykonala v jednotách sokolských jistě dobrou propagační práci, jak svým jasným a historicky správným výkladem o Zborovu, tak i vhodným zdůrazněním ideové souvislosti mezi sokolstvem a legionářstvem. Ke konci připojen podrobný seznam literatury i publikací pramenných. — Vedle této Kudelovy brožury vydala Obec sokolská pro větší ještě rozšíření zborovské historie mezi svými členy i zvláštní čtyřstránkový leták téhož autora „O slavném boji u Zborova“, vkusně ozdobený dvěma reprodukcemi zborovských obrazů od ak. malíře škpt. Oty Matouška.

Význam Zborova s politického hlediska Čsl. obce legionářské oceňuje brožurka „Bitva u Zborova“, kterou napsal J. Papoušek, autor známé větší publikace o Zborovu, vydané brzy po návratu legií, r. 1921. Nová jeho brožurka vyšla nákladem „Pokroku“ v Praze jako třetí svazek knihovny Nár. osvobození. Stran 32. S mapkou a 8 obrázky. V příloze otisknuto 5 zborovských dokumentů. Úvodní kapitola obsahuje historicky cennou autorovu vzpomínku na Masaryka při zprávě o zborovském vítězství.

Publikace přinášející různý materiál

vzpomínkový zastoupeny jsou sborníky, jež vydaly některé župy legionářské obce. Nejlepší z nich jest almanach župy mor.-slezské, nadepsaný „Zborovským hrdinům hrst vzpomínek“, Redigovali A. Hořínek a R. Tlapák. Mor. Ostrava v červnu 1927. Nákladem Slavnostního výboru župy. Stran 84. Rustrováno.

Almanach dobře redigovaný a pietně vypravený seznamuje čtenáře s nemalým podílem, který mělo Ostravsko v dějinách našeho osvobození a jest zároveň pěkným dokumentem legionářské práce v ohroženém pohraničním kraji. V přední, čistě zborovské části, čteme nejprve jména deseti bratří z oblasti moravskoslezské župy padlých u Zborova, mezi nimi známé jméno hrdinného velitele 6. roty prvního pluku podpor. E. Podmola, rodáka pivovarského. Krátký jeho životopis napsal pro almanach A. Cechmajstr. Poslední okamžiky jiného hrdinného krajana, důst. zástupce V. Otáhalu, rodáka z Kunčic n. O. vylíčil br. Copík. Další dva příspěvky týkají se bojů druhého pluku u Zborova a Tarnopole. Krátká, ale svěže psaná vzpomínka V. Hrbáče platí 10. rotě tohoto pluku, zejména jejímu veliteli podpor. Piazzovi a br. Novému, padlému u Volosůvky. O bojích za ústupu a o Masarykově návštěvě v kyjevské nemocnici poutavě píše M. Kovalčík. Dvěma články, historií Zborova a vlastní vzpomínkou na tehdejší dobu přispěl do almanachu dr. Kudela.

Kromě článků čistě zborovských obsahuje almanach i vzpomínkové příspěvky na jiné boje a významné události z historie legií nebo na revoluční hnutí a českopolský spor na Ostravsku. Nejvíce jest zastoupena legie ruská a italská. Autory těchto článků jsou bři: E. Vágner, Zelený, dr. L. Klega, Procházka, V. Švec, P. Klimečka, K. Mojžíšek, Minařík, J. Cyprian, J. Hlavnička, R. Tlapák, A. Dostal, F. Po-

ker, A. Hořínek, a B. Šída. Zvláštní pozornosti zasluhuje článek Vácův: „Slezané v zahraničním odboji“. Je to, tuším, první pokus o statistické zjištění slezských rodáků a obyvatelů v osvobozeném hnutí, pokus, který dosáhl, jak z článku patrno, velmi pěkného úspěchu a může být cennou pomůckou pro pozdější statistiku úřední i pro její definitivní zpracování. Autor zjistil pomocí dotazníkové akce u slezských obcí, ve kterých je soustředěno asi 60% úhrnného počtu českého obyvatelstva, celkem 113 legionářů, z nichž 507 ruských, 158 italských, 39 francouzských (str. 52). Podle toho odhaduje autor počet všech slezských legionářů přibližně na jeden tisíc. V jeho článku jsou uvedeny podle materiálu dr. Kudely také stručné životopisy významných účastníků odboje, kteří se ve Slezsku narodili nebo tam před válkou působili. Jsou to brři: J. Čapek, J. Kudela, J. Špaček, V. Chalupa a J. David.

Dodatek almanachu tvoří obsáhlý referát o činnosti jednot ČsOL v moravsko-slezské župě.

Podobným způsobem, ale ve značně menším měřítku jest uspořádán almanach jihočeské župy ČsOL v Č. Budějovicích, nadepsaný „Zborov“ (Památník oslavy desátého výročí bitvy u Zborova 1927). Stran 20. Padlých u Zborova je z této župy podle úřední statistiky Kanceláře legií dvanáct. Čele článků umístěna Sovova báseň „Poutí ke Zborovu“ a Koptův proslav „O duchu Zborova“. Vzpomínky na bitvu napsali bývalí vojáci prvního pluku brři. F. Nevěřil (pátá rota), V. Hladířka (sedmá rota), J. Volráb (devátá rota) a A. Veselý (osmá rota).

Vzpomínka br. Veselého jest cenným příspěvkem zvláště proto, poněvadž svědčí, že aspoň část našich vojáků byla informována ještě před bitvou o obzoru protilehlého úseku rakouské fronty Čechy. Za večerního ticha bylo při slyšení ze zákopů české písně a také rozvědka vyslaná prap. Švecem k nepřátelské posici pokládala spícího rakouského vojáka-pozorovatele za Čecha. Zajímavý je též příspěvek poslední o J. Ž., bývalého telegrafisty u štábu rakouského 25. arm. sboru, který světluje náladu rakouského velitelství při zprávách o průběhu zborovské bitvy. — Památník jest zakončen statistikou jednot ČsOL a jejich činnosti v jihočeské župě budějovické.

Třetí sborník nadepsaný „Zborova vzpomínáme . . .“ (1917 — 2. VII. — 1927) vyšel za redakce dr. L. Hedla náhladem župního výboru ČsOL v Ml. Boleslavi (Stran 24). Obsahuje básně L. Tichého a Haufa — Černíka, dvě informační stati redaktorovy o našem

hnutí před Zborovem a o významu Zborova, krátký popis bitvy od škpt. J. Bukvičky (autora legionářské hry „Ke Zborovu“) a čtyři vzpomínky účastníků. Jsou to vesměs bývalí vojáci prvního pluku brři J. Malát (9. rota), J. Bukvička (2. rota), V. Kubiček (1. rota) a J. Vrbenský (11. rota). První oslavy Zborova, spojené s oslavou Husovou v Kyjevě v roce sedmáctém vzpomíná br. poslanec J. David, bojů za tarnopolského ústupu br. M. Štrinel (2. pluk. 4. rota). — Z mladoboleslavské župy padli u Zborova čtyři brři.

Zborovské téma tvoří také značnou část obsahu i jiných legionářských publikací vydaných k letošnímu jubileu. K těmto patří zejména životopisné náčrtu zborovských hrdinů prap. E. Podmola a důstoj. zástupce J. Krause, jež vyšly nákladem „Moravského legionáře“ v Brně jako 9. a 11. číslo knihovničky „Hrdinové a oběti odboje“. První brožurka „O Emilu Podmolovi, padlém u Zborova 2. července 1917“, napsal A. Cechmajstr (str. 18). Podle osobních vzpomínek a zápisků, zpráv Podmolova otce i podle některých archivních pramenů a literatury podal autor v sedmi krátkých kapitolách přehlednou biografii Podmolovu, od chlapeckých let až do jeho hrdinné smrti. Biografie tato je po nejedné stránce zajímavá. Předvádí nám v hrubém náčrtu ušlechtilý typ malého českého člověka, jehož nezlomil ani sociální ani národnostní útlak předválečného Ostravska — Podmol, syn železničního zřízení musil chodit do obecné školy německé, potom do německé realky — naopak utužil v něm české a slovancké sebevědomí, jež se projevilo již Podmolovou účastí v srbské armádě za balkánské války r. 1912. Také do ruských legií vstoupil Podmol při prvé příležitosti hned po svém zajetí jako tarnovský novodružinník koncem roku čtrnáctého. Byl nadšeným vojákem revoluce, vzorným důstojníkem a opravdovým velitelem roty, v jejímž čele sám při útoku padl.

Druhá brožurka „Památky Jaromíra Krause“, redigována drem Kudelou (str. 32), obsahuje nejprve stručný nástin Krausova života od dr. Kudely a dvě vzpomínky od R. Dufky a J. Kukly. Poté následuje výbor z literární pozůstalosti tohoto mladého básníka, známého ponejvíce z rotných časopisů 3. pluku, ale též z kyjevského „Čechoslovana“, kam přispíval pod pseudonymem Jaromír Letovický nebo Crispus jun. Z básní Krausových otištěna jest v brožurce parafrase sokolské písně „Kdyby náš tatík Žižka vstal“, pak „Modlitba českého vojáka“, kdysi hojně čtená v legiích, a j. Ukázky jeho tvorby v prose převzaty jsou hlavně

z „Čechoslovana“. Z korespondence je uveřejněn jeden dopis ze zajetí a jeden z legií. Tento výbor z Krausovy literární práce doplnila redakce cennými poznámkami literárně-historickými.

Nejobsáhlejší a nejcennější publikaci, vydanou „Moravským legionářem“ k zborovským oslavám kromě uvedených brožur, jsou zápisky Moravana Jana Hlaváče „**Z duše i péra dobrovolce**“. (K vydání připravil, úvod a poznámky napsal dr. J. Kudela.) Knižovna čsl. revoluce sv. 8. — Stran 270.

Br. Hlaváč, snaživý samouk a písmák, horlivý Sokol, od roku šestnáctého nadšený dobrovolník 2. a pak 3. pluku ruských legií, líčí v nich své zážitky, příhody a dojmy ze světové války, jak ji prožíval nejprve v armádě rakouské, poté v ruském zajetí a konečně v čsl. vojsku. Zápisky jeho nebyly určeny pro veřejnost, byly psány jednak pro oživení vlastních vzpomínek, jednak pro rodinu. Ve chvílích oddechu v roce šestnáctém a sedmnáctém zpracoval Hlaváč své drobné denní záznamy v souvislé vzpomínkové vypravování, protkané úvahami, mnohdy i vážnými nebo žertovnými verši. Jen poslední období z roku osmnáctého nemohl již takto zpracováti; v boji proti bolševikům na Urále 4. srpna 1918 nalezl svou smrt.

Vydavatel zápisků dr. Kudela roztrídil, urovnal a zredigoval vzpomínkový materiál Hlaváčův, doplnil jej několika výňatky z ostatní jeho literární pozůstalosti a podal tak čtenáři hodnotný dokumentární obraz osudů, ducha a smýšlení poctivého čsl. vojáka, jednoho z těch, o nichž výstižně praví v kapitole úvodní, že „tvořili jádro legií, dávali jim páteř, vyhrávali jejich boje a — co je snad ještě důležitější — udržovali je v dobách únavy a skleslosti“ (str. 11). Ano, takovým jeví se nám br. Hlaváč ve svých pamětech i ve svých dopisech. Některá místa této publikace zasluhují, aby se jim dostalo rozšíření co největšího. Jsou pravdivým a výmluvným dokumentem ducha legií a jejich bratrské organizace. Jako ukázkou uvedu aspoň jedno místo, vyňaté z dopisu, který psal Hlaváč své ženě před odjezdem na frontu: „... A co na Tebe účinkuje nejvíce, jest to bratrství. To však není pouze na jazyku: zde to vypadá jinak, tak asi, jak si je představovali kdysi poctiví Sokolové. Jsou tu soc. dem., jsou tu bývalí Orli, našich Sokolů je tu spousta; nejsou tu však bohužel všichni. A nezeptá se žádný žádného, co jsi, u které strany jsi byl, atd. Jediná my-

šlenka, jediný cíl ovládá hlavy a srdce — a lidé ti bez rozdílu dnes budou se bít jako lvové. Jsou tu bývalí chudí proletáři, jsou tu však také statkáři — i bývalí důstojníci, kteří tu slouží od piky, a jsou tu doktoři. Není tu panstva, vše, vše jen samý bratr a mnohdy poctivější vlastního“ (str. 77).

Že zápisky tak inteligentního vojáka přinášejí i dosti nového materiálu pro dějiny legií, je přirozené. Dr. Kudela upozorňuje po této stránce zejména na Hlaváčovu kapitolu o rozvědkách druhého pluku na Stochodě, dále pak na jeho líčení brusilovské ofensivy, zažité v armádě rakouské, a na zápisky o průběhu anabase.

Cenné jsou však i jeho zprávy o Zborovu. Hlaváč útočil 2. července 1917 jako voják páté roty třetího pluku na nejlevějším křídle naší zborovské fronty a svým líčením, místy velmi podrobným, potvrzuje naše dosavadní vědomosti o tomto méně připomínaném úseku zborovského bojiště.

Upozornil bych ještě na závěrečnou kapitolu Hlaváčových zápisů, napsanou někdy po Husových slavnostech roku osmnáctého. Autor, jako by v předtuše blízké již smrti, přehlíží v ní svůj dosavadní život, uvažuje vrouceně o osudu národa a hodnotí práci vykonanou legiemi. Máme-li na mysli smutnou skutečnost, že za necelý měsíc později nebyl již Hlaváč mezi živými, zní nám tato kapitola jako slovo na rozloučenou, jako odkaz bratřím spulbojovníkům i národu. Pro blízkost se jubileum desátého výročí našeho konfliktu s bolševiky a rusko-sibiřské anabase najdeme v ní, stejně jako na jiných místech Hlaváčova deníku, také nezvratný důkaz o nekompromisním protibolševickém stanovisku našich vojáků a o jejich poctivé snaze přispěti vojenskou pomocí k obrození Ruska.

Hlaváčovou práci končíme řadou publikací, vydaných u příležitosti zborovského jubilea. Pokud se týče novin a revuí není možno pro omezenost místa vypočítávat v tomto referátě všechny vzpomínkové články nebo úvahy o významu Zborova, napsané k 2. červenci t. r., ač některé z nich jsou pro historii zborovské bitvy příspěvky opravdu cennými. Čtenáře, který by se chtěl podrobně a spolehlivě seznámit s veškerou zborovskou literaturou dosud vyšlou, jakož i s materiálem pramenným, odkazujeme na studii dra Vladimíra Klecandy „O pramenech a literatuře k dějinám zborovské bitvy“, která vyjde v prvním dvoletě čísle historického sborníku „Naše revoluce“ ještě koncem tohoto roku.

F. Steidler.